

εἰς ἄλλο τῆς γῆς πλάτος. Δὲν ἔχομεν φυσικὰ τεκμήρια περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Ἀνθρώπου κατὰ τὴν περίοδον ταύτην· διότι μέχρι τοῦ νῦν δὲν εὑρέθησαν ἀνθρώπινα σκελετὰ, ἐντὸς τῶν ἤδη γήινων ερωμάτων. Ἐντεῦθεν δύναμεθα νὰ συμπεραίνωμεν ἄλλο τι, εἰ μὴ ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ἂν ὑπῆρχον τότε ἐπὶ τὴν γῆν, δὲν μετέβησαν, κατὰ ἄλλα ζῶα καὶ τὰ φυτὰ, εἰς τὰς ἐπικλύσεις νήσου· ἀλλὰ ἔμειναν ἐπὶ τὴν τότε ξηρὰν, καὶ συνεφθάρησαν μετ' αὐτῆς ἐν τῇ ἐφεξῆς καταστροφῇ. — Ὁ κύριος Λύκιος ἐξέδωκε τὴν Γεωγραφίαν του συμφώνως μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς δημιουργίας, τὴν ἀναφερομένην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Μωϋσέως· ὥστε αἱ θεωρίαι αὐτοῦ ἐπικυρώνουσι τὴν ἀποκαλυφθεῖσαν εἰς ἐκείνου ἀλήθειαν.

§. 83.

Περὶ τοῦ Κατακλυσμοῦ.

Τὰ ἀποτελέσματα τούτου εἶναι ταῦτα, Ἐὰς συνισῶντα πᾶσαν τὴν παρούσαν ξηρὰν ερώματα, τὰ ἔπειτα παρήγαγε καὶ ἐσκέπαζε κατ' ἀρχὰς ἡ θάλασσα, ἐσχηματίζου ἐν τῇ ἀρχῇ τοὺς ὄρους τοῦ Θαλάσσιου πυθμῆος, καὶ τῶραι ἐκτείνονται μεινῶς ἕως ἐγγύς τῆς θαλάσσης. Ἀφ' οὗ ἡ θάλασσα ἀφῆσε τὸν παλαιὸν αὐτῆς πυθμῆνα, ἐσχηματίσθησαν ποταμοὶ ἐπὶ τὴν νέαν ξηρὰν, οἱ ὅποιοι ἐπισώρρουν τὴν παρασυρομένην γῆν κατὰ τὰς εἰς τὴν θάλασσαν αὐτῶν ἐκβολὰς· ἡ δὲ θάλασσα ἐξώθει εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς τὴν κινητὴν τοῦ πυθμῆος αὐτῆς ἄμμον. Ἐκ τούτων τῶν θύω

ὑλίων συνισχηματίσθη κατὰ μικρὸν Νέα Ξηρά, ἣτις
 διαφέρει προφανῶς τῆς ἀρχαίας Ξηρᾶς, καὶ ἀποδεικνύει
 ἀναντιρρήτως διὰ τῶν πανταχοῦ εὑρισκομένων ὀριζοντίων
 αὐτῆς σχημάτων, ὅτι ἀφ' οὗ ἡ Θάλασσα εὑρίσκειται ἐπὶ
 τὸν παρόντα πυθμένα, τὰ ὕψος τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς δια-
 μένει ἀμετάβλητον. Διότι εἰάν αὕτη ὑψώνετο, ἔπρεπε νὰ
 καταπλῆσθαι τὴν νέαν Ξηρὰν· εἰάν δὲ ἐταπεινώνετο,
 ἔπρεπε ἡ νέα Ξηρὰ νὰ κῆται ὡς πρὸς αὐτὴν πλαγίως·
 ὅθεν ἦτον δυνατόν νὰ μετρηθῆ πόσον ἐταπεινώθη ἡ Θά-
 λασσα, ἀφ' οὗ μετέβη εἰς τὸν νέον αὐτῆς πυθμένα. Ἄλλ'
 ἐπειδὴ ἡ Θάλασσα πρὶν μεταβῆ εἰς τὸν παρόντα πυθμένα,
 ἐκάλυπτε τινὰ ἐπιφάνειαν τῆς γῆς πολὺ ὑψηλοτέραν αὐ-
 τοῦ τοῦ πυθμένος· εἶναι ἐπόμενον, ὅτι περιωρίζετο τότε
 καὶ ὑπὸ τινος Ξηρᾶς ὑψηλοτέρας τῆς παρούσης, ἣτις εὑ-
 ρίσκετο ἐπὶ τὸν αὐτὸν τόπον, τὸν ὅποιον ἐπισκλύνπτει ἤδη
 ἡ Θάλασσα. Ἡ δὲ τοιαύτη Ἡπειρος τοῦ Παλαιοῦ
 Κόσμου, μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῆς Θαλάσσης ἀπὸ τῆς
 παρούσης ἡπείρου, ἔπεται ὅτι κατεβυθίσθη τάσον, ἕως οὗ
 ἀποκατίσθη Νέος Πυθμὴν τῆς Θαλάσσης. Ὁ
 τρόπος τῆς καταστροφῆς ταύτης διαγινώσκεται, ὅταν παρα-
 τηρηθῆ ἡ ἀκολουθία τῶν αἰτίων, τὰ ὅποια ἐγένησαν τὰς
 καταστροφὰς κατὰ τὰς ῥηθείσας ἐξ περιόδους.

Ἀφ' οὗ ἐν τῇ τρίτῃ περιόδῳ ἐσχηματίσθησαν ἡ πρώτη
 Θάλασσα, καὶ ἡ πρώτη Ξηρὰ· ἠσφαλίσθη καιρὸν πολὺν
 ἡ ὑπαρξίς τῆς Ξηρᾶς ἐναντίον τῆς καταστροφῆς· διότι ἀ-
 πίστευτε τὸ καταπίεζον βᾶρος τοῦ ῥιυσοῦ, τὸ ὅποτου ὅτι
 εἶδύνατο ἄλλοθεν νὰ εἰσωυθισθῆ εἰς αὐτὴν, εἰ μὴ διὰ τῶν
 παραθαλασσίων τοῦ ὠκεανοῦ. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ μακρὰ ταῦ

χρόνου περίοδος ἐπροξένητε κατὰ καιροῦς εἰς τὸν πυθμένα
 τῆς θαλάσσης καταστροφάς· εἰσέρριψε πάλιν κατὰ μικρὸν
 τὸ ρευστὸν ὑπὸ τὴν γῆν· Ὄθεν βυθισθίσθη δι' αὐτοῦ τῆς
 μάξης τῶν ὑποκειμένων ἀραιῶν ὑλῶν, ἠύξησεν ὁ ἀριθμὸς
 καὶ τὸ μέγεθος τῶν ὑπογείων ἄντρων τόσου· ὥς εἰ ἔμεινον
 ὑποσηρίγμα τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς μόνον μίαι τις κοίλη βάσις.
 Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἑκτῆς περιόδου ἡ γῆ εὗρίσκατο εἰς τοιαύ-
 τήν κατάστασιν· ἀλλ' ἔπειτα διὰ τινος νεωτέρας κατα-
 στροφῆς, συνέρριψε ἐκ μιᾶς ἀπὸ τοῦ θαλασσοῦ πυθμέ-
 νου μέγα τι μέρος τοῦ ρευστοῦ, εἰς τὰ βαθύτατα ὑπόγεια
 ἄντρα, καὶ καταδύθη ἐκεῖ αἰφνιδίως τὰς ἀραιὰς ὑλίας,
 ἕως τὰ βαθύτερα ὑποσηρίγματα τῆς ὑποκόλου μάξης.
 Ἄυτη λοιπὸν ἤρχισε νὰ καταπίπτῃ, καὶ ἐξεστίνετο κατὰ
 μικρὸν ἢ κατὰ πτώσις αὐτῆς μέχρι τοῦ γήινου φλοιοῦ, ἕως
 οὗ κατέπεσεν ἔλη ἐπὶ τὰ ὑποσηρίζοντα αὐτὴν μέχρι τότε
 μεσότοιχα τῶν ἄντρων· Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ θάλασσα δὲν
 εἶχε πλέον φραγμοῦς· ὤρμησεν εἰς τὸ καταδυσθῆναι τούτο
 μέρος τῆς γήινου σφαίρας, καὶ ἐντὺς ὀλίγου ὑψώθη ὑπὲρ
 αὐτὸ ἐπὶ τοσοῦτον, ὅσον φαίνεται καὶ μέχρι τοῦ νῦν. Ἡ
 θάλασσα ἔφερεν ἤδη εἰς τὸν νέον πυθμένα καὶ τὸν τρώ-
 πον τῶν καταπτώσεων, αἱ ὑποδαί εὐρίσκοντο ἐπὶ τὰ ἔσχατα
 εἰς τὸν παλαιὸν πυθμένα, καὶ διήρκεσαν τινὰ καιρὸν ἐν-
 τὸς αὐτῆς, ἢ καὶ ἀνενεώθησαν· ὥς εἰ ἐσκεπάσθη καὶ ὁ
 νέος πυθμὴν αὐτῆς μὲ πλῆθος πολὺ ἄμμου· διὰ τοῦτο ἡ
 ἄμμος τῆς θαλάσσης εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ἄμμον τῶν πεδιά-
 δων καὶ τῶν λόφων. Διὰ τῶν τελευταίων, τούτων κατα-
 πτώσεων ἔπαυσαν πᾶσαι αἱ μεγάλαι χημικαὶ ἐργασίαι,
 αἱ ὅποισι ἤρχισαν, ὅταν προσετέθη τὸ ψῶς εἰς τὴν μάξαν

τῶν λοιπῶν ὑλῶν τοῦ ἡμετέρου πλανήτου· διότι ἔκτοτε
 οὐκ ἀνέστη ἐντὸς τῆς θαλάσσης κατάπτωσις. Τὸ δὲ ἤδη
 διαμένον διὰ παντός ὅμοιον ὕψος τῆς θαλάσσης μαρτυρεῖ,
 ὅτι ἔκτοτε οὔτε τοιαῦτα μεγάλα ἄντρα διηνοίχθησαν, ἐξ ὧν
 εἶθ' ἔδύνατο τὸ καταπίπτον ὄρυζόν να εἴξωθῃ νέους ελαστικούς
 αἰτμούς. Λοιπὸν τὸ παρὸν Θαλάσσιον Νερόν εἶ-
 ναι τὸ μέχρι τοῦ νῦν διαμένον. Κατάλοιπον τοῦ
 Ἀρχαιοτάτου Ρευστοῦ, τὸ ὅποσον περιεκάλυπτε
 ποτὲ πᾶσαν τὴν γήινον σφαῖραν, καὶ ἀπὸ τοῦ ὀποίου ἀ-
 πέχωρίσθησαν πᾶσαι αἱ ἤδη ἐπ' αὐτὴν εὐρισκόμεναι ὕλαι.
 Ἐντι μικρῶν τῆς θαλάσσης μέρος εἰς ἀπελείφθη κατὰ τινὰς
 τόπους τοῦ παλαιοῦ αὐτῆς πυθμένος, ἦται ἐντὸς τῶν με-
 γάλων κοιλωμάτων τῆς νέας ξηρᾶς, εἰς τὰ ὅποια ἐπειδὴ
 τὸ συναθροισζόμενον γλυκὺ νερὸν οὐκ ἦτον ἱκανὸν νὰ ἀνα-
 πληρῶνῃ τὰς γινόμενας κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν ἐξατμήσεις·
 ἠλαττώνετο τὸ πλῆθος τοῦ νεροῦ αὐτῶν ἀντὶ νὰ ἀυξάνεται,
 ἕως οὗ εἴμινε τέτονον· ὥστε ἐγένετο ἰσοσαθμία μεταξὺ τοῦ
 διὰ τῆς βροχῆς προσθεμένου νεροῦ, καὶ τοῦ διὰ τῆς ἐ-
 ξατμήσεως ἀφαιρουμένου· ὅθεν εἴμινε τὸ ἐκεῖ νερὸν αἰ-
 μυρῶν. Τοιαύτη εἶναι ἡ ἀρχὴ τῶν Ἀλμυρῶν Λι-
 μνῶν· εἰς δὲ τὰς λοιπὰς λίμνας πάσας ἐπειδὴ τὸ εἰτερ-
 χόμενον γλυκὺ νερὸν ἦτον πλειότερον τοῦ ἐξατμιζομένου,
 ἐπεπράτητε τὸν τόπον τοῦ αἰμυροῦ.

Ἡ καθ' ἡμᾶς Ἀτμοσφαιρα, ἡ οὔσα ὡσαύτως
 ἀποτέλεσμα τῶν χημικῶν ἐργασιῶν, ἀποκατέστη προδή-
 λως σαθὴρὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν αἰτίων
 τῆς κοινῆς ἡσυχίας· ὥστε δὲν ὑποπτεύομεν πλῆσον Γενι-
 κᾶς μεταβολᾶς τῆς γῆς, εἰ μὴ τὰς γινόμενας ἀλλαιώ-

σεις τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ τοὺς ἀλληλοδιαδόχους ἐνεργείας τῆς αἰτμοσφαιρας, καὶ τῶν διαφορῶν τῆς γῆς ποιότητων. Τὸ περὶ ταύτης τῆς τελευταίας καὶ μεγάλης καταστροφῆς συμπέρασμα, ἐπικυροῦται ὑπὸ τῆς ἐν τῇ Ἱερᾷ Γραφῇ χρονολογίας τοῦ κατακλυσμοῦ. Λοιπὸν ἡ καταστροφή αὕτη εἶναι ὁ τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας Κατακλυσμός, ἐν ᾧ οἱ οὐρανὸν ὁμολογοῦσιν ἐκ παραδόσεως πάντα τὰ Ἀσιατὰ ἔθνη.

§. 84.

Ἱστορία τῆς Γῆς ἀπὸ τοῦ Κατακλυσμοῦ.

Ὅταν συνίδη ἡ τελευταία μεγάλη καταστροφή, ἔπαθε καὶ ἡ αἰτμοσφαῖρα ἀλλοίωσιν μεγάλην· διότι ἡ μεθ' ἑξῆς μετεβλήθη ἐκ μιᾶς, ἢ δι' θάλασσαν κατὰ μίτρον. Ἡ Διαφθορεῖσα Ξηρὰ ὑπῆρχε σύνθετος ἐκ μέσων τῶν Ἀρχαίων Στρωμάτων, ἧτοι ἐκ τοιούτων γαστρῶν, αἱ ὅποια ἐσχηματίσθησαν προδήλως πρὸ τῆς δημιουργίας τῶν ὀργανικῶν σωμάτων· διότι ἐντὸς αὐτῶν εἶναι εὕρισκονται τῶν σωμάτων τούτων λείψανα. Ἡ δὲ μετ' αὐτὴν Νεωτέρα Ξηρὰ ἔχει κατὰ τὴν ἐπιφανείαν, καὶ μέχρι τινὸς ἰκανοῦ βάθους, πάντα τὰ μεταγενέστερα ερώματα· ὡς ἐντὸς αὐτῆς ἀπαντεῖνται τὰ μεταγενέστερα ερώματα ἔνθεν κειθῆεν, ὡς καταστροφίται πάντα ὑπὸ τῶν συμβάντων σεισμῶν. Ἐυθίχεται ἄρα, ὅτι ἔπαθεν ἐν ταύτῃ καὶ μεγάλας ἀλλοιώσεις ἢ δραστηριότης τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, ὅχι μόνον κατὰ τὴν θερμότητα· ἀλλὰ καὶ περὶ πάσας τὰς ἐργασίας αὐτῶν. Ἀφ' οὗ ἔπαθεν ἡ αἰτμο-

σφαίρα τὴν ἑαυτῆς ἰδιαιτέραν καταστροφὴν, ἣτις ἦτον ἀ-
 ποτέλεσμα τῆς συμπύκνωσης γῆινου καταστροφῆς, ἐν τῇ γε-
 νήσει τῆς παρούσης ξηραῖς· οἱ ἐκτὸς τῶν τροπικῶν τόποι, δια-
 τὴν συμπύκνωσιν τότε ἀπουσίαν τοῦ ἡλίου, εἴην ἦσαν ἐπι-
 τα θιανοὶ νὰ συντηρῶσι τὴν μεταδιδυμένην εἰς αὐτοὺς θερ-
 μότητα αὐτοῦ· ὅθεν ἀποκατέστησαν ἔκτοτε οἱ χειμῶνες
 αὐτῶν θριμύτεροι. Τὰ λείψανα τῶν ζώων τῆς διακεκαυ-
 μένης ζώνης, τὰ εὐρισκόμενα ἐντὸς τῆς ἐπικλύσου γῆς
 τῶν βορείων τόπων, ὑπάρχουσιν οὕτω σώα καὶ ἀδιάφθο-
 ρα· ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ συμπεράνη τις, ὅτι ἐτέθησαν
 ἐκεῖ πρὸ πολλῶν αἰώνων, καὶ εἰάν ὑποθεθῶσι πάντα τὰ
 κατὰ μακρῶν ἐνεργούντα αἷτια. Ταῦτα μᾶλλον πείθουσιν, ὅτ'
 τὰ φυσικὰ αἷτια ἐπαθον μεταβολὴν ἐπὶ τὴν γῆιναν ἐπιφά-
 νειαν· ἀλλὰ εἴην θυνήμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν τὸν τρόπον
 τῆς τοιαύτης μεταβολῆς· διότι εἴην μὲν εἶναι ἱκανῶς γνω-
 στὴ ἡ σύνθεσις τῆς ἀτμοσφαιρας, ὥστε νὰ ἐμβαθύνωμεν
 τοσοῦτον εἰς τὰ αἷτια καὶ ἀποτελέσματα αὐτῆς. Ἰσαὸς ἕνα
 μὲν τρόπον, ἐν τῇ αἰφνιδίᾳ μεταβῆσι τοῦ ὑπερόγκου σώ-
 ματος τῆς θαλάσσης, ἐπρεπε νὰ γενῶσιν ἀποτελέσματα
 ὑδροστατικά· ὥστε μεταβλήθησαν ἀναλόγως ἡ ταχύτης καὶ
 ἡ εὐθυβολία τῆς κινήσεως τῶν μερῶν αὐτῆς· ὅθεν προήλ-
 θεν ἐξ ἀνάγκης μεταβολὴ τῆς περὶ τὸν ἄξονα Πορᾶς
 τῆς γῆς, καὶ τῆς θέσεως τῶν Πόλων, ἥτοι τῆς κλί-
 σεως τοῦ ἄξονος πρὸς τὸ ἐπίπεδον τῆς τροχιαῖς τῆς γῆς.
 Κατ' ἄλλον δὲ τρόπον ἡ κατασθυσθεῖσα γῆ, καὶ ἐν μέ-
 ρος τῆς θαλάσσης, ἐγένισαν τὰ μεγάλα καταχθόνια ἀν-
 τρα· ὅθεν ἐξετοπίσθη αἰσθητῶς τὸ κέντρον τῆς βαρύτη-
 τος, καὶ ἡ εὐθυβολία τοῦ ἐκκρεμοῦς ἐπὶ τινος τῆς ἐπιφα-

υίας τόπους. Ταῦτα δὲ τὰ διὰ τοῦ κατακλύσμου οὐρονομικὰ ἀποτελέσματα ἀντενήργησάν πάλιν ἐπὶ τὴν φυσικὴν τῆς γῆς κατάστασιν, καὶ τὴν αὐτῆς ἀτμοσφαιραν.

Τὰ εὐναπολειφθέντα χερσαία ζῶα, καὶ τὰ ἀναριθμητὰ φυτὰ, τὰ ἐκτοθέντα ἐπὶ τὸν πηλμένα τῆς παλαιᾶς θαλάσσης, ἴσως καταγόνται ἀπὸ πολλὰς κατοικημένας Νήσους. Αἱταὶ αἱ τότε νῆσοι, ἀφ' ἧς ἡ θάλασσα ἐσύρθη ἀπὸ τῆς παρουσίας ξηραῖς, ἀποκατέστησαν ὑψηλότεραι κορυφαὶ τῶν νῦν ὄρεων, καὶ ἐν ταύτῃ πηγὰς τοῦ οἰκισμοῦ τῆς υίας ξηραῖς. Οἱ ἀνεμοὶ καὶ αἱ βροχαὶ ἐπὶ ξέτεινον τὰ σπέρματα τῶν φυτῶν, τὰ δὲ πτηνὰ καὶ λαίπαζα ζῶα συνήργουν εἰς τοῦτο, ἐξαπλωκόμενα ἐν ταύτῃ μετὰ τῆς τροφῆς αὐτῶν, ἐπὶ τοὺς λόφους καὶ τὰς πεδιάδας, καὶ πανταχοῦ, ἔπου τὸ κλίμα ὑπῆρχε σύμφωνον εἰς αὐτὰ, κατὰ ταύτην τὴν υίαν τῶν πραγμάτων σύνταξιν. Διὰ τοῦτο ἕκαστος τόπος ἔχει ἰδιαίτερα φυτὰ καὶ ζῶα, ὡς αἰκεῖα αὐτοῦ γενήματα. Τὰ σπέρματα τοῦ βρύου, τῆς πλάσσης, τῆς ἐρείκης, καὶ ἐτέρων ἀναριθμητῶν φυτῶν, τὰ ὅποια φυτρώνουσιν ἐπὶ τοὺς ἀγεωργήτους τόπους, μετέβησαν ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν βουνῶν εἰς τοὺς λόφους καὶ τὰς πεδιάδας, καὶ οὕτως εἰ κατ' ἀρχαῖς μεγάλαὶ ἀμμώδεις τόποι, κοπριζόμενοι ἐτησίως μετὰ τὴν ὕλην τῶν διαλυομένων φυτῶν, ἐσκαπείσθησαν κατὰ μικρὸν μετὰ γῆν μελαινήν, καὶ ἔγιναν ἐπιτήδειοι εἰς ὑποδοχὴν αὐτῶν. Τὸ ἐπιπέλασμα τοῦτο τῆς γῆς εὐρίσκεται ἔτι κατὰ τοὺς ἀγεωργήτους τόπους, καὶ εἶναι κυρίως γένημα πάντων ἐκείνων τῶν φυτῶν, τὰ ὅποια ἀπὸ τῆς πρώτης ὑπάρξεως τῆς παρουσίας ξηραῖς φυτρώνουσι, ξηραίνονται καὶ διαλύονται ἐκεῖ.

Λιγαυί· τοὺς τοιοῦτους τόπους τὸ εἶωμα τῆς μελανῆς γῆς
 εἶναι σύμμικτον μὲ ἄμμον λεπτήν, φερομένην ἄλλοθεν
 ὑπὸ τῶν ἀνέμων, καὶ ἔχει γενικῶς παχύτητα ὡς ἐνὸς
 καὶ ἡμίσεως ποδῶς. Ἐξεδὸν τέσον παχὺ εἶναι καὶ τὸ εἶω-
 μα τῆς μελανῆς γῆς, τὸ εὐριπτόμενον ἐπὶ τοὺς λαφύθεις
 τάφους τῶν παλαιῶν Γερμανῶν, τὸ ὅποσον ὑπάρχει πρὸ τῶν
 τῶν διαλυομένων φυτῶν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τοῦ ἐνταφιασμοῦ.
 Ἡ ἐπὶ τὰς ἀμμώδεις λοιπὸν ἐρήμους πρότη τῶν φυτῶν
 ὑπαρξίς δὲν ὑπερβαίνει τὴν κατὰ τὴν Ἱερὰν Γραφήν χρονο-
 λογίαν τοῦ κατακλυσμοῦ. Τοιοῦτον τι συμπέρασμα συνα-
 γεται καὶ ἐκ τῆς γεωπονίας, ἣ ὅποια μόλις ἐξετάθη ἐπὶ
 τὸ ἡμῖν τῆς ξηρᾶς μέρος. Πρὸς τοῦτοις καὶ τὰ εἶωματα
 τῆς τέρφας, ἧς εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρχη ἀρχαιοτέρα
 τῆς ξηρᾶς, παραθαλλόμενα κατὰ τὴν παχύτητα μὲ ἄλ-
 λα τοιαῦτα εἶωματα, γνωστὰ κατὰ παράδοσιν, ἀποδεικνύ-
 ουσαι τὴν ἐπιτύων μικρὰν ἡλικίαν, τὴν ὅποιαν προσεπικυ-
 ρώνουσι καὶ τὰ ἐντὸς αὐτῶν σιζόμενα ἀρχαῖα λείψανα.
 Τοιαύτην τινὰ χρονολογικὴν κλίμακα παριστάουσι καὶ
 πάντα τὰ κατὰ μικρὸν γινόμενα φαινόμενα, ὅταν παρα-
 βάλλεται ἢ παρούσα αὐτῶν κατὰσεις μὲ τὴν πρώτην τῆς
 ξηρᾶς ὑπαρξίν. Τοιοῦτον φαινόμενον εἶναι ἢ ὑπὸ τῆς Θα-
 λάσσης νεωστὶ σχηματιζομένη ξηρὰ, τῆς ὅποιας αἱ κατὰ
 διαφόρους καιροὺς γνωστὰί πρόοδοι εἶναι πρὸς ἀλλήλας ἀ-
 νάλογοι, καθὼς οἱ χρόνοι, καὶ αἱ τῆς Θαλάσσης ἐνέρ-
 γειαι, αἱ κινούμεναι ὑπὸ ἐξωτερικῶν αἰτίων· διότι αὕτη
 σκοπεῖ νὰ ἀποστρογγυλῶνῃ τὰ ἄκρα καὶ τὴν πλαγιότητα
 τῶν ἐαυτῆς παραθαλασσίων, ἵνα κινῶνται ἐλευθέρις τ'
 ρεύματα καὶ κύματα αὐτῆς, ἢ ὅποια ἐνέργεια παύει, ὅ-

που εξομαλιθῶσι τὰ παραθαλάσσια, και ἀποκτήσῃσι
πλαγιότητα δυσδιάκριτον. Αἱ σύγχρονοι ἔργασίαι, αἱ ἐ-
ποταὶ ἀλλοῦ μὲν ἐλαττώουσι τὰ παραθαλάσσια, ἀλλὰ
δὲ τὰ αὐξάνουσι, ἀποδείκνυουσιν, ὅτι ἡ θάλασσα εὐρι-
σμεται ἐπὶ πυθμῖνα νήων, και ἐν ταύτῃ, δὲ δὲν ἔργον
τοῦτο πρὸ πολλῶν αἰώνων. Αὐτὸ τοῦτο τὸ συμπέρασμα
συνάγεται και ἐκ διαφορῶν παρατηρήσεων τῶν μεσογείων
τῆς ξηρᾶς τόπων. Ὅταν αἱ κορυφαὶ τῶν παρόντων βου-
νῶν ἦσαν νῆσοι, ἔκειντο εἰς τὸ κατώτατον και θερμό-
τατον τῆς ἀτμοσφαιρας μέρος· ὅθεν εἶχον κρᾶσιν σύμφε-
ρον εἰς πᾶν εἶδος φυτοῦ. Ἄφ' οὗ ὅμως ἡ θάλασσα ἐτα-
πεινώθη οὕτω, συνεταπεινώθη και ἡ ἀτμοσφαῖρα· αἱ δὲ
εὐρημίτιαι νῆσοι ἔμειναν εἰς πολὺ ὑψηλότερον και ψυχρό-
τερον τῆς ἀτμοσφαιρας μέρος· ὡς ἐπὶ τὰς ὑψηλοτάτας
αὐτῶν κορυφὰς τὰ ετήσια λείψανα τῆς χιόνος μετασχημα-
τίσθησαν ὡς σπογκώδης κρυστάλλος, διὰ τῆς ἀλληλουδια-
δόχου τήξεως και πήξεως. Οἱ σωροὶ τῶν κρυστάλλων τού-
των ἀκόμη δὲν ἔφθασαν εἰς τὸν πρὸς ὄν ὄρον, ἀλλ' αὐ-
ξάνουται αἰσθητῶς· ὡς δύναται νὰ παρατηρῇ εἰς ἄν-
θρωπος εἰς τὸ διάστημα τῆς ζωῆς του τὴν πρὸς ὄν αὐτῶν,
και νὰ μετρήσῃσιν ἐκ παραδόσεως οἱ ἄνθρωποι, πότε ἤρ-
χισαν τινὲς τόποι νὰ σκεπάζωνται μὲ αἰωνίους κρυστάλλους.
Οἱ τοιοῦτοι λοιπὸν τόποι ἔλαβον τὴν τοιαύτην θέσιν ἔκ-
τινος καταστροφῆς, τῆς ὁποίας ἡ ἐποχὴ δὲν φαίνεται πα-
λαιά. Πρὸς τοῦτοις και ἀπορήτους τινὲς τοῦ κοκκωτοῦ
λίθου, αἱ κατακρημνισμέναι εἰς τοὺς κρυστάλλους ἀπὸ τῶν
παρακειμένων βράχων, και ἔτι ἡ αἰσθητὴ τῶν κρυστάλ-
λων αὐξήσις κατὰ τοὺς ποταμοὺς τόπους, μᾶς πείθουσιν,

ὅτι ἡ παρούσα κατάστασις τῆς γῆνου σφαίρας εἶναι τόσον παλαιά· ὅσον ὑπέλαβον τινὲς φιλόσοφοι. Εἰς βεβαίωσιν λοιπὸν τῆς ἐν τῇ αἰμοσφαίρᾳ μεταβολῆς εὐρίσκομεν δύο παντελῶς διάφορα ἀποτελέσματα, σύμφωνα κατὰ τὸν χρόνον. Ταῦτα εἶναι, ἡ κατὰ τοὺς ἀρκτικούς τόπους γινομένη κατὰ μικρὸν αὐξήσις τῶν κρυφάλλων, καὶ τὰ συντηρούμενα λείψανα τῶν ζώων τῆς διακεκαυμένης γῆνης, ἐπὶ τὰ ἄνω εὐρώματα τῶν ψυχρῶν τόπων.

Κατὰ τοὺς μεσογείους τῆς ξηρᾶς τόπους παρατηρεῖται καὶ ἄλλη τις ἐργασία τῆς φύσεως. Οἱ κατ' ἀρχὰς ὄρητοι καὶ δύσβατοι τόποι, ὅταν ὑπέκηνται εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς βροχῆς καὶ τοῦ παγετοῦ, καὶ εἶν σκεπάζονται μὲ βρύα, καὶ ἄλλα τοιαῦτα φυτὰ· ταπεινῶνονται καὶ μικρύνονται κατὰ μικρὸν, ἕως οὗ γίνεται πλαγία ἢ κἀθετος αὐτῶν ἐπιφάνεια, ἣτις ἐμποδίζει τὴν κατακρήμνισιν τῶν ὑπὸ τοῦ αἴρος καὶ τῆς βροχῆς διαλυομένων μορίων αὐτῶν· διότι ἀρχινᾷ νὰ τρέφῃ φυτὰ ἡ ἐπιφάνεια αὐτῶν, καὶ ἀφ' οὗ σκεπασθῇ μὲ αὐτὰ ἕλη, παύει ἡ ἐλάττωσις. Τὴν ἐργασίαν ταύτην ὑπέλαβον τινὲς ὡς φθορὰν τῆς ξηρᾶς· αὐτὴ ὁμῶς σκοπεῖ μόνον τὴν ἐξομαλίσιν τῶν τραχέων τόπων τῆς γῆνου ἐπιφανείας, καὶ διαρκεῖ ἐπὶ τοσοῦτον, ἕως οὗ σκεπάσῃτε τὰ φυτὰ τὴν ἐξομαλίσθειαν τραχύτητα, καὶ τὰ περικείμενα χαλίκια· διότι τότε γίνεται ἡ ἐπιφάνεια εὐθερά.

Οἱ Ποταμοὶ ἀντιφέρονται κατὰ τῶν ἀποκρήμων ὄχθων, καὶ τῶν συσσωρευομένων θραυμάτων αὐτῶν, καθὼς καὶ ἡ Θάλασσα· διότι καταπαλαίουσι τὰ ἐμπόδια τοῦ ἑαυτῶν ρεύματος, καὶ σχηματίζουσι μὲ τὰς παρα-

συρομένας ὕλας ἐδάφη νεία. Τὸ πλείστον ὄμως μέρη τῆς
 παρασυρομένης παντοδαποῦς ὕλης ἐδαπανήθη εἰς ἕρ-
 σιν, καὶ ἐξομαλίσιν τῶν κοιλάδων, αἱ ὅποιαι ὑπῆρχον
 τοῦ ἀποχάρισμοῦ τῆς θαλάσσης· διότι παρὰ τὰς εἰς τὴν
 λίμνας, ἢ τὴν θαλάσσαν ἐκβολὰς αὐτῶν, ὅπου ἐπι-
 ρεύονται τὰ παρασυρόμενα, εἴν εὐρίσκειται σχεδὸν ὅλη
 νε ἐκτὸς τῆς ἁμμῶν. Αἱ γνωσταὶ πρὶνδοί τῶν κατακα-
 θιμάτων τούτων γίνονται ὡσαύτως τεκμήριον τῆς μακρῆς
 ἀρχαιότητος τῆς παρούσης ξηρᾶς, καθὼς καὶ αἱ τῶν πο-
 ταμῶν προσχώσεις, ἐξ ὧν τινὲς μὲν ἐπληρώθησαν, ὡς
 ἀποκατέστησαν γεωργήσιμοι· τινὲς δὲ ὑπάρχουσιν ἐν τῇ
 γλυκασθῆ, αἱ ὅποιαι διακρίνονται πάντοτε τῆς ἀρχαίας
 ξηρᾶς, διὰ τῆς καθοδικῆς αὐτῶν πρὸς τοὺς ποταμοὺς
 κλίσεως, καὶ διὰ τῆς κοπέτητος τῶν ἰσθμῶν αὐτῶν εἰσο-
 μάτων, καὶ ὑπάρχουσι παντελῶς ἀσύμφοροι. Τὸ παρὰ
 τὰς ἐκβολὰς τινὲς κλάδου τοῦ Ἰήνου ὑπάρξαν ποτὲ τε-
 λωνεῖον τῶν Ἰωμαίων, τοῦ ὁποῦ σῶζονται ἔτι τὰ ἔχθη
 ἐντὸς τῶν μεταγενετέρων τοῦ ποταμοῦ προσχώσεων, αἱ
 ὅποιαι ἐκλείψαν τὰς ἐκεῖ ἐκβολὰς, καὶ ἐσχημάτισαν λό-
 φους ἁμμῶδεις· καὶ προσέτι αἱ Ἰωμαϊκαὶ λάρυακες, καὶ
 εἰ λεγεῖται λίθοι, γὰρ εὐρισκόμενα παρὰ τὴν πόλιν
 Ἰεσθλένην, ὡςτὼ πύδαε ἐντὸς τῶν μεταγενετέρων προ-
 σχώσεων τοῦ αὐτοῦ ποταμοῦ, εἶναι Μαρτυρίαι Ἰσο-
 ρικαί, αἱ ὅποιαι μετέβαλον εἰς Ἰεσθλογοικὰ Ἰεσθ-
 μήρια τοὺς προχωθέντας τόπους, καὶ παριστάνουσι τι-
 νὴν χρησιμευτικὴν κλίμακα τῶν κατὰ τὰς ἕχθας προσχώσεων
 πάντων τῶν ποταμῶν. Πάντα ταῦτα ἀποδεικνύουσι τὴν
 συμφωνίαν τῆς Φυσικῆς Χρονολογίας, καὶ τῆς

Ἰερᾶς Γραφῆς· καθὼς δοξάζει· καὶ ὁ κύριος Σωσί-
ρος μετὰ τοῦ Δαλομέως. Ταῦτα λοιπὸν ἠρανήθη-
σαν ἀπὸ τοῦ Λυαίου.

§. 85.

Περὶ Συντελείας τοῦ Κόσμου.

Αἱ πλείους τῶν ἀρχαιοτέρων γεωγοιῶν ἀκολουθοῦσι
τὴν ἰσορίαν τῆς γῆς, ἕως τὴν ἐγγίζουσαν αὐτῆς κατα-
στροφῇ. Ἄλλ' ὅτι ἡ παρούσα τῆς γῆς κατάστασις θέλει
παύσει ποτὲ καιροῦ, δύναται ὅπως οὖν νὰ τὸ ἀμνησθήνῃ
ὁ προσεκτικὸς τῆς φύσεως παρατηρητής· ποτε ὁμιος, καὶ
πῶς ὅτεν μᾶς λέγει ἡ φύσις. Ἐπειδὴ λοιπὸν οὔτε ἡ γεω-
λογία προλέγει τινὰ καιρὸν τούτου, οὔτε ἡ Φυσικὴ καὶ
Χημεία ἀνεκάλυψαν μέχρι τοῦ νῦν τινὰ θεμελιώδη αἰ-
τιοῦ διίξιν· διὰ τοῦτο μένουσιν ἐνταῦθα τὰ παύγια τῆς
φαντασίας διόλου εὐλεύθερα. Ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ προβά-
λωμεν τουλάχιστον ἓν τι ἐνδεχόμενον συμβεβηκὸς, χωρὶς
τινα πιθανολογίαν.

Δύο διάφοροι γνώμαι φέρονται περὶ τῆς καταστρο-
φῆς τῆς γῆς. Τινὲς δοξάζουσιν, ὅτι αὐτὴ ὡς αὐθύπαρκτον
σῶμα θέλει ἐξουθενωθῆ διόλου· τινὲς δὲ, ὅτι θέλει ἀλ-
λωθῆ ἢ εἰς κατάστασιν πλείττονα καὶ εὐειδεστέραν. Πάν-
τα σχεδὸν τὰ συστήματα καὶ τῶν δύο πατριῶν δοξάζουσιν
ὁμοφώνως, ὅτι ἡ τελευταία αὕτη καταστροφή τῆς γῆς
θέλει γενῆ διὰ τοῦ Πυρός· διότι τοῦτο μόνον ἐκ τῶν
λοιπῶν γνωστῶν ὄντων εἶναι ἐπιτηδεύετατον εἰς τὴν ἀλ-

λοιπὸν, ἀνάκυσιν καὶ ἐξουθενώσιν τῶν σωμάτων. Ἰσως ἢ ὑπὸ τοῦ Προφήτου Μωϋσέως ἀναφερομένη θεία ἐπίποσχεσις, ὅτι οὐδὲν θείλει διαφθεῖρει ποτὲ τὴν γῆν ἄλλος κατακλυσμὸς, ἐδήγησε τινὰς αὐτῶν νὰ δοξάσωσιν οὕτως.

Οἱ φρονούντες, ὅτι ἡ γῆ θείλει ἐξουθενωθῆ διὰ τὸ ὑπὸ τοῦ πυρὸς, διαιροῦνται ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς καταφλέξεως εἰς δύο αἰρέσεις. Τινὲς διίσχυρίζονται, ὅτι ἐπειδὴ ἡ γῆ ἔρχεται κατὰ μικρὸν ἐγγύτερον εἰς τὸν ἥλιον, θείλει κατακρημνισθῆ εἰς αὐτὸν, καὶ θείλει γενῆ παράναλωμα τοῦ πυρὸς αὐτοῦ. Οὗτοι ἐτόλμησαν πρὸς τούτους νὰ προσδιορίσωσι καὶ τὸ μέτρον ταύτης τῆς ἐτησίου προσγγίσεως. Τοῦτο ἔπρεπε νὰ ἐπιβεβαιώσωσι καὶ οἱ Ἀστρονόμοι· ἀλλὰ μέχρι τοῦ νῦν οὐδὲν ἀνεκάλυψαν τινὲ ἀληθείαν. Πρὸς τούτοις εἰάν ἠληθίεν ἡ δόξα αὕτη, ἔπρεπε ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῶν ἰσορικῶν εἰδήσεων νὰ ἀποκατασταθῆ ἡ γῆ θερμότερα, καὶ προῖτι νὰ αὐξάνεται ἐτησίως ἡ θερμότης αὐτῆς. Ἄλλ' ἡ πείρα ἀποδεικνύει τὴν δόξαν ταύτην ἐπισφαλῆ· διότι ἀντὶ τῆς θερμότητος αὐξάνεται μάλιστα ἡ ψυχρότης, διὰ τῆς ἐτησίου προσθήκης τῆς χιόνος καὶ τοῦ παγετοῦ, τῆς γινομένης αἰσθητῶς κατὰ τοὺς πολικοὺς τόπους, καὶ τὰ ὑψηλὰ βουνὰ, καὶ ἐκτεινομένης διηνεκῶς εἰς τοὺς ἐκεῖ χαμηλοτέρους τόπους. Πρέπει λοιπὸν οἱ ὀπαδοὶ τῆς αἰρέσεως ταύτης νὰ ὑποπτεύωνται μάλλον τὴν κατάπηξιν, ἢ τὴν διάφλεξιν. Ἄλλοι πάλιν φρονοῦσιν, ὅτι θείλει καταφλεχθῆ ἡ γῆ ὑπὸ τινος κομήτου, δεῖς, κατὰ τὴν γνώμην ἄλλων ἀρχαιοτέρων, εἰς καταστροφὴν αὐτῆς θείλει ἐπέμπει πῖρ, ἢ κατ' ἄλλους νερόν. Αἱ ὑποψίαι ὅμως τῶν τοιοῦτων εἶναι μάταιαι· διότι ἡ ὑ-

πρὸ τοῦ ἡλίου, ἢ τινος κομήτου ἐξουθενώσις τῆς γῆς δύ-
ναται καὶ συμβῆῖ μόνον διὰ θαυματουργίας.

Διὰ τοῦτο ἄλλοι ἐδόξασαν, ὅτι θέλει κατασραφῆ
μόνον ἡ Μορφή τῆς γῆς· ἡ δὲ ὕλη αὐτῆς θέλει μένει
ἀθάφθορος, καὶ ἐξ αὐτῆς θέλει σχηματισθῆ ἄλλος νέος
καὶ εὐειδέστερος κόσμος. Οἱ πλείους τούτων εἶπον, ὅτι ἡ
μέλλουσα ἀνακαίνισις θέλει γενῆ διὰ τοῦ πυρός. Ὁ Βι-
ζών καὶ οἱ ὄπαδοὶ αὐτοῦ καταφλέγουσι τὴν γῆινον σφαί-
ραν εἰς ὕελον, διαφαντῆ ὡς κρύσταλλον, μεγαλοπρεπῆ, καὶ
εὐειδῆ. Ταύτην δὲ τὴν ὕελινον σφαίραν διορίζουσι εἰς
κατοικήσις τῶν μακαρίων καὶ τῶν Ἀγγέλων· ἀλλὰ με-
τὸν τοιοῦτον οὐρανὸν τοὺς ἐθράβευσαν πολὺ λιτῶς.

•••••